

BUDAPEST XVIII. KOSSUTH TÉR ÉS KÖRNYEZETÉNEK ALAKÍTÁSA

ÖTLETPÁLYÁZAT

2011. szeptember 12.

BUDAPEST XVIII. KOSSUTH TÉR ÉS KÖRNYEZETÉNEK ALAKÍTÁSA

ÖTLETPÁLYÁZAT

1. Célkitűzések	3
2. Városszerkezeti szerep, feltárás	3
3. Szabadtér-építészeti terv.....	4
3.1. Kulturális örökség.....	4
3.2. Alapfunkciók.....	5
3.2.1. Gyalogos közlekedés	5
3.2.2. Kerékpáros és autós közlekedés	6
3.2.3. Egyéb elemek	7
3.3. Közösségi tér	7
3.3.1. Több célú tér	7
3.3.2. 'Nagyátló'	8
3.3.3. Játsszóterek.....	8
3.1. Zöldfelület.....	8
3.1.1. Faállomány.....	8
3.1.1. Cserje és virágtelepítés.....	8
3.1.2. Tereprendezés	9
4. Anyaghasználat, berendezési tárgyak.....	9
5. Közösségi aktivitás	9
6. Környezettudatosság.....	10
7. Akadálymentes környezet	10
8. Összefoglalás	10

MŰLEÍRÁS

1. Célkitűzések

Az Üllői úttal határos terület kerületközponti szerepét a hivatali, vendéglátó, kereskedelmi, oktatási, sport, kulturális, és egészségügyi intézmények ittléte is jelzi, így a Kossuth tér összekapcsolja az emberek személyes és közösségi életterét. Az intézmények napi elérése nagy terheléssel jár, mégis a jelentős **átmenő forgalom** mellett a park **találkozási pont** is azoknak, akik pihenni, megállni, ott tartózkodni szeretnének. Vizsgálandó az Üllői úttal való viszonya, mert annak egyrészt „zöld térfala”, másrészt forgalmi rendszerében gyalogos átmenő forgalmat bonyolít. De többlet tartalmat is hordoz a tér. Megemlékezéseknek ad helyet, **kulturális örökségével erősíti a hely szellemét**, mely a helyi identitás megélésében fontos. A programban szereplő hívószavak:

- Kulturális örökség
- Funkcionalitás (mindennapi működés)
- Közösségi tér (találkozás, közösségépítés, társadalmi aktivitás)
- Értékes zöldfelület

Koncepciónk e négy pilléren nyugszik, hosszú távon is működő módon, méltóbb formai és esztétikai kialakításban.

Ha a feladat 'mikrovilágát' egy makro rendszer elemeként tekintjük, akkor további tartalmakkal töltődnek meg az 'örökség', 'funkcionalitás', 'közösség', 'zöldfelület' szavak; a kerület egésze szempontjából is jelentőséget kapnak! **Az itt adott válaszok** mintát adnak a zöldfelületi rendszer többi elemének kezelésére, **egy átfogó stratégia szempontrendszer kiindulópontját képviselhetik**. Ez a megújítás **minta lehet az értékmegőrzésre, fejlesztésre és a jövőbe tekintő felelős magatartásra**. **Értéket őrzünk** Rerrich Béla 80 év után is meglévő parkstruktúrájának megtartásával, **fejlesztünk** azzal, hogy a mai park-használat igényeire válaszokat adunk, és a **jövőbe tekintünk** a közösség aktivizálásával, a környezettudatos megoldások alkalmazásával.

2. Városszerkezeti szerep, feltárás

A Kossuth tér 3,4 ha-os, és a tágabb környezet 6,5 ha-os területe városszerkezeti szempontból a XVIII. kerület központi magjához tartozik. 'Városkép szempontjából

kiemelt terület', 'fővárosi jelentőségű védett közpark'. Az IZ és Z övezeti besorolású területekkel megteremthető intenzív kapcsolat lehetősége szintén ezt a központi helyzetet erősíti. A Thököly út túloldalán lévő fejlesztési területekhez kapcsolva a Kossuth tér egy nagyobb rekreációs zóna részévé válhat.

A térre négy sarkán tudunk ma bejutni, de ezeknek a pontoknak nincs minőségi vizuális / funkcionális kapcsolata a környezettel. Tervünk ebben minőségi változást hoz, a tér és környezete szövetszerűbb, átjárhatóbb, a kapcsolatok jobban értelmezhetőek.

1. Promenád az Üllői út mentén: A Piac térig, de akár a Lakatostelepig kifuttatható tengely a Ny-i sarokra érkezik, és a D-i sarkon lép ki a térről. A Spar mellett, a Polgármesteri Hivataltól érkező, és D felé kilépő irány az Üllői út menti részekkel teremt kapcsolatot.
2. Promenád a Thököly út mentén: A tér D-i sarkától ÉK felé fut. Szerepe az Üllői út és a Lőrinci Sportcsarnok melletti terület, valamint a gimnázium feltárása. A tér peremén haladva megközelíti a K-i egységet, majd a Haladás és Nefelejcs u. közötti rekreációs célú fejlesztési terület felé vezet. A Hét Vezér szoborcsoport körüli térből egy új tengely indítható a Szent Lőrinc sétány felé.
3. Szabadidő park: A szabadidő aktív eltöltését biztosító részt a Sportcsarnok mellett jelöltük ki. A gyalogos, és rekreációs területek szövetében ez már kifejezetten tartózkodásra alkalmas terület, mely az Üllői út és Ballada utca irányából is kényelmesen elérhető. Helyet kap itt: *a: idősek sportrésze; b: kerékpáros pihenő; c: tematikus játszóterek mozgáskorlátozottak részére, d: mentális akadálymentesítést elősegítő speciális játszószerkek; e: korosztályos játszóterek (6-10, 10-14 és a 14-18 évesek, gördeszka, BMX)*

3. Szabadtér-építészeti terv

A kitűzött célok mentén feltárul a park rekonstrukcióval és megújítással létrehozott új arca. A használati lehetőségek spektrumát kiszélesítve, olyan többlettel láttuk el a teret, mely a lakosok felelősségérzetét és kötődését is megerősíti.

3.1. Kulturális örökség

A **Rerrich Béla által tervezett parkrészletet rekonstruáltuk.** A középső parter szélső gyepfelületei megmaradnak, az elszórt fák ritkításával ligetes facsoportok alakulnak ki. A hosszanti **ovális parter gyepének közepén szökőkút létesül**

ünnepélyes környezetben, kiemelt helyen. A víz megjelenése hozzáad a történeti kerthez, a gyepon heverészők jelenléte élettel tölti meg ezt a kertrészletet. Az utak mellé padok, a gyepebe tömörszerű, szabálytalan ülőpad elemek kerülnek, mely kortárs elem, hívószó a fiataloknak. A meglévő rézsű helyett a bal oldali feltáró út mentén ülőfalat javasolunk, mely már utal a bal oldali parter modern hangvételére (az újraértelmezett parter a mai kor igényeinek beépüléséről szól). Ezek a gesztusok a kerttörténeti örökséggel bíró parkrészletet aktivizálják, új tartalmi elemeket csempészve a történeti szerkezetbe.

Az ÉNy-i oldalon lévő épületek külön helyrajzi számon nyilvántartott (hrs. 155421) közterületről nyílnak, melyet javasolunk **Rerrich Béla sétány** néven nyilvántartásba venni, (róla még nincs közterület elnevezve; a helyszín kifejezetten adekvát); és szükségét is látjuk a tervben a gk-val is átjárható sétányként kialakított terület lehatárolásának.

Az 1848-49-es és a II. Világháborús emlékművek a helyükön maradnak a megemlékezésekhez kialakított szilárd felülettel. A parkban található mellszobrok méltó helyre kerülnek, soruk további alkotásokkal bővíthető. Kijelöltünk továbbá egy frekvenciált helyet a 'nagyátló' mentén egy új, jelentős köztéri műalkotás számára.

3.2. Alapfunkciók

A térnek azokat a kiszolgáló funkcióit foglaljuk itt össze, melyek mindennapi működéséhez szükségesek. A történeti kert ünnepélyessége mellett a fennmaradó részt alapvetően nagyfokú racionalizmus, a kiegészítő elemek átgondolt elhelyezése jellemzi.

3.2.1. Gyalogos közlekedés

Jelenleg az úthálózat mind sűrűségében, mind szélességében túldimenzionált. A tényleges áthaladási irányok meghatározása, jelentőségük megismerése vezetett a tervezett megoldáshoz. A leüléshez, pihenéshez nem szükségszerűek a terjengős burkolatok. Az utóbbi évek közterület megújítási projektjeinek tapasztalata, hogy a nagy zöldfelülettel bíró parkoknál a padok mellett az igényesen kialakított és fenntartott gyepfelületeket is előszeretettel veszik birtokba az emberek. Az utakat ezért a szükséges minimumra redukáltuk, és nagyobb jelentőséget biztosítottunk a gyepfelületeknek. Bár a kutyások jelenléte nem zárható ki, a minőségi fejlesztés közízlés-, és felelősség formáló hatása (és gyűjtő edényzet kihelyezése) megoldhatja ezt a problémát.

Az utak jelentőségük és kialakításuk módja szerint hármass hierarchiába sorolódnak. A legfontosabb a **keresztirányú** áthaladás a téren, ezért ez a nyomvonal a legszélesebb, kialakítása a legintenzívebb, (10m, melyből 4 méter a tisztán átjárható szelvény). Másodrendű a Rerrich-féle park két tengelye, és Üllői útig meghosszabbított nyomvonaluk. Szélességük 5 méter. A két szint nem csak az Üllői út felőli rész feltárását biztosítja, az egész park közlekedési ütőerei is.

A harmadik szint (3m-es szélesség) a történeti kertrészlet útjai. Kivétel a 'nagyátlóval' szöget bezáró kisebb átló, mely a 2. szintnek megfelelő valóságos áthaladási irányt jelent, mégis csak 3 m széles, mert így is megfelel a jelentőségének, és nem konkurál a nagy keresztengellyel. A felvázolt 3-as rendszer biztosítja a park feltárását, arányosan szűkíti a mai utakat, és nagyméretű zöldfelületeket hagy.

A teret emellett a négy oldalán gyalogos járda teszi körbejárhatóvá. Az Üllői út mentén a kiszélesített promenádon, ÉK-en a Rerrich Béla sétányon biztosított a gyalogos közlekedés. Utóbbi kiszélesítését javasoljuk a határoló épületek kerítésvonalának hátrébb tolásával, így a közösségi térhez kapcsolódóan nagyobb zöldfelületet és tágasabb sétányt kapunk.

A Thököly úton, a park középtengelyében egy újabb gyalogátkelőt nyitottunk a kanyarodó sáv indulása előtt.

3.2.2. Kerékpáros és autós közlekedés

Lehetőség van a kerékpárút hálózat fejlesztésére a Kossuth tér mellett, mely az ide érkező és innen szétágazó kerékpárutak gyűjtőpontja lehet.

A tér mind a négy oldalát gk. forgalmú út határolja, mely jelentős hátrány. A gyalogos kapcsolat így csak gyalogátkelővel, utakon keresztül valósulhat meg. Ez az adottság nem megváltoztatható, de „finomhangolható”. A Gyöngyvirág utca egyirányúságát nem változtattuk meg, de szélességét kihasználva egyoldali párhuzamos parkolást alakítottunk ki, zöld sávval a tér felé. Ugyanez a képlet a Thököly útnál annyi különbséggel, hogy a párhuzamos parkoló kialakítás nem történhet teljes hosszon a kanyarodó sávok miatt. A Rerrich Béla sétány forgalomcsillapított burkolat, ahol a gk. és a gyalogos közlekedés egyenrangú. Megtartottuk a kétirányú forgalmat, hogy a gimnázium és a templomok megközelíthetősége ne romoljon.(az egyirányúsítás nem csökkentené jelentősen az áthaladó gk. számát)

A szükséges mennyiségű parkolót a határoló utakon alakítottuk ki. A Kossuth tér 155422 helyrajzi számon szereplő részlete 30.118 m². A rendelet szerint minden megkezdett 500 m² után egy parkolót kell biztosítani, mely adott esetben **61db**. A

Gyöngyvirág utcában 34, a Rerrich Béla sétányon 7, a Thököly utcában 28 parkoló alakítható ki, mely megfelel az elvárásoknak. Bár a Rerrich Béla sétány térszintre emelt díszburkolata szerves része a térnek, mindenképpen szükségesnek tartottuk, hogy az iskolához, a templomokhoz közvetlenül is tartozzon néhány parkoló.

3.2.3. Egyéb elemek

Bár a park úthálózaton kívüli elemei az alapfunkciót is szolgálják, már szoros összefüggésben vannak a közösségi aktivitást szolgáló élettérrel, ezért itt csak felsorolásszerűen említjük őket. A *szobrok, emlékhelyek, a 'nagyátló', a játszótér, a kávézó, a terasz, a színpad* a közösségi élet katalizátorai, meglétük túlmutat a puszta funkcionalitáson .

3.3. Közösségi tér

A tér találkozási pont, passzív és aktív időtöltés, közösségépítés, társadalmi aktivitás, ünnep, megemlékezés, szórakozás, rekreáció.

Hogy ezekhez a hívószavakhoz milyen tartalmat, formát rendelünk annak kiemelkedő szerepe van az arculat meghatározásában.

Vezérelvünk a zöldfelületek, a fák dominanciájának megtartása, mely a fővárosban tapasztalható zöldfelület csökkenés mellett mintaértékű lehet. **Agyonburkolt városi tér helyett, nagy zöldfelületet javasolunk** a valós igényeken alapuló burkolati arány kialakításával. Ha nem állandó terhelésről beszélünk, akkor a zöldfelület is lehet 'multifunkcionális' tér. Alkalmanként a gyepek is használható események helyszínékként, így ökológiai és mentális kondicionáló hatása folyamatosan érvényesül. Ez elvitathatatlan előny a sokszor lélektelen és szükségtelenül nagy burkolt felületek állandó jelenlétével szemben.

3.3.1. Több célú tér

Tervünk a kifejezetten intenzív használatra szánt tereket az Üllői úttól távol egy helyre, egy súlypontba koncentrálja, olyan helyszínre ahol az építés a legkevesebb fa kivágásával megvalósítható. Ez a történelmi kert bal partere. Olyan használati sűrűsödés van itt (innen induló 'nagyátló', a Tündérgert és az iskola közelesége), ami önmagában komplex kialakítást igényel.

Itt kap helyet egy színpad nézőtérrel; egy kisebb épület kiülővel, melyet **Tündérgert Presszó**-nak neveztünk el; valamint egy játszótér a 3-6 éves korosztálynak.

3.3.2. 'Nagyátló'

A legjelentősebb gyalogos irányban álló kereszt tengely szabad közlekedősávját egy 7,5 m széles, karakteres zóna kíséri, ahol geometrikus rendszerben burkolat, zöld-, és vízfelület váltakoznak. A sétány mellett különálló padok helyett egyedi kialakítású ülőfal létesül, melynek hátoldalához a terep szintben feltorlódik. A tengely a Gyöngyvirág utcára ér ki, és a gimnázium felé fordul, de már kisebb szélességgel. Üllői úti kicsatlakozása 'letalpal' a promenádra, széles indítást adva ezzel az átlónak.

3.3.3. Játszóterek

A parkba csak egy 3-6 éves korosztálynak szóló játszóteret terveztünk, a több célú tér mellé, ahol a Tündérművészeti Bistró is a gyerekek és szüleik rendelkezésére áll. A nagyobbak játszóterei (6-12; 12-18 év) a sportcsarnok melletti területen helyezkednek el, ahol kevésbé terhelik környezetüket.

3.1. Zöldfelület

Olyan **mintaértékű fejlesztésre törekedtünk**, amely a Kossuth teret a kerület átfogó zöldhálózat fejlesztési stratégiai rendszerének központjába helyezi

3.1.1. Faállomány

A meglévő növényállomány az egyik legnagyobb értéke a területnek, ezért a történeti kert fáit tiszteletben tartjuk, fasorait rekonstruáljuk. A felmérés alapján kivágásra javasolt fákat nem ábrázoltuk, a többi fa vizsgálatánál figyelembe vettük a szakvélemény ajánlását, a lombkorona zártságát, a tervezett funkciókkal való egyeztetetőséget. A faállomány, bár változatos korú és összetételű, összességében értékes, melynek megtartása a cél, fák életciklusának, valamint a tér megújításának igényét is szem előtt tartva. Csak olyan helyen javasolunk kivágást, ahol ez szakmailag feltétlenül indokolt (funkció, átláthatóság), ez a faállomány 10%-át érinti. Új fateremtések részben fasorok formájában (utak mentén), rászteres rendszerben (emlékpark állománypótlás), illetve ligetes elrendezésű facsoportokban (szabadidőpark) történnek.

3.1.1. Cserje és virágtelepítés

Örökzöldek ültetésére a meglévő fenyők környezetében kerül sor, árnyékosabb részekben lomblevelű örökzöld talajtakarókkal. Cserjék közül az alacsony termetű fajták kiültetését javasoljuk, hogy az átlátások, vizuális kapcsolatok megmaradjanak. A lombok alatti felületekre árnyéktűrő, gyeppótló növények ültetését tervezzük. A kiemelt részekben (fő gyalogos sétány) virágokkal, levelükkel díszítő talajtakarókat,

évelőket, egynyári növényeket alkalmaztunk, melyek egész évben vizuális élményt nyújtanak. Fontosnak tartjuk jól átlátható, gyepes-ligetes térrészek létrehozását.

3.1.2. Tereprendezés

Jelentős terepmozgatásokra a faállomány nincs lehetőség (és a kis szintkülönbség miatt szükség sem). Kisebb beavatkozás az ülőfalak mögötti terep felsimítása. A park jelenleg lépcső és rámpa nélkül is átjárható, mely a mozgáskorlátozottakra való tekintettel a jövőben is kívánatos.

4. Anyaghasználat, berendezési tárgyak

- A 'nagyátló' burkolata nemes kő (pl. mészkő). Ugyanez jelenik meg a Gimnázium tengelyében lévő gyalogúton, és a Tündérkert Presszó teraszán. A 'nagyátló' geometrikus rasztere simított, dilatált beton. A játszótér mellett kisebb felületen faburkolat jelenik meg.
- A padok kortárs megjelenésűek, általában fa ülőfelülettel, de létesülnek műkőből is (pl. 'nagyátló', gimnázium tengelye). Egyedi ülőkövek kerültek a központi parterbe, valamint a gimnázium elé, és egyedi fa ülőpadok a játszótér mellé.
- A közvilágítást egy magas (8m), több fényforrást tartalmazó kortárs megjelenésű kandeláber, a díszvilágítást egy alacsonyabb (4m) magas oszlop jellegű lámpa biztosítja.

5. Közösségi aktivitás

A tervezés kezdetén **a közösségi tervezés metodikájának alkalmazását javasoljuk**, melynek előnye a tervezési program valós igényekhez igazítása. A folyamatba bevont lakosok magukénak érzik a fejlesztést, így megalapozott döntések születhetnek valós problémafelvetések alapján.

A megvalósítás után szükség van egy kommunikációs és partnerségi program elindítására is, melynek keretén belül a felelősség érzése a megújult környezet jövőjéért is fenntartható!

Programok szervezhetők diákok, szülők, idősek (és civil szervezetek) részvételével virágosításra, 'nagytakarításokra', a Föld Napjára.

A terület Környezetvédelmi Programja *'Tisztább és zöldebb kerületért'* célkitűzésének keretén belül itt is megvalósítható a szelektív hulladékgyűjtés, a

takarítási akció. A hagyományos „Ültess egy fát kerületünknek!” akciónak szintén helyet biztosíthatunk.

6. Környezettudatosság

A környezettudatosság az építés és fenntartás során egyaránt fontos. Alkalmazható elemei: *szelektív hulladékgyűjtés, csapadékgyűjtés és megtartás (ebből locsolás), napenergia felhasználás, újrafelhasznált anyagok, FSC tanúsítvánnyal rendelkező fatermékek, fényszennyezés csökkentése.*

7. Akadálymentes környezet

A mozgássérültek, a vakok és gyengénlátók igényeinek megfelelő fizikai akadálymentesítés mellett legalább ilyen fontos a mentális akadálymentesítés. Ezt szolgálja az „Együtt kerek a világ” játszótér, melyben közösen használhatják a speciális játékszereket épek és fogyatékkal élők. Hatékony integrációs módszer, amikor segédeszközökön keresztül ismerhető meg, hogyan is néz ki a világ a fogyatékosok szemszögéből. Erre alkalmas a kerekesek számára kialakított akadálymentesített park, a siketnéma jelképtár, tapogatható játékeszközök. 80-100 m távolságra információs táblák kihelyezését javasoljuk a terület akadálymentes útvonalaihoz, BRAI feliratos parkalappal.

8. Összefoglalás

Tervünk nem egyszeri fejlesztési projektként tekint a feladatra. A terület funkcionális, környezeti és ökológiai állapota javításának jelentős társadalmi, esztétikai és városszerkezeti hozadéka van. Az épített és élő környezet harmonikus, az emberek életminőségét javító, összehangolt fejlesztése a jövőben is kamatozó tőke. A projekt központi elhelyezkedése kitűnő lehetőséget ad arra, hogy a kerület bemutasson egy előremutató, összetett tervezési szempontokat integráló MINTÁT, melyben a társadalmi elköteleződés, az innováció, a környezettudatosság, a stratégiai gondolkodás egyaránt szerepet kap.